

Speech | 4 mei herdenking 2023

“Vrijheid is een gevoel. Geen organisatie, bestuurscultuur of stelsel aan wetten en gedragsregels. Vrijheid is elke ochtend wakker worden met een glimlach op je gezicht. Het gevoel dat je altijd en overal jouw geluk kunt najagen.”

Dit zijn woorden uit een 5 mei-lezing. Want op 5 mei, Bevrijdingsdag, vieren we de vrijheid. Maar waarom zouden we ook op 4 mei niet kunnen stilstaan bij vrijheid? Is het niet zo dat we kunnen herdenken, omdat we de vrijheid hebben om dat te doen? Gaan beide begrippen niet met elkaar hand-in-hand?

Op 4 mei herdenken we de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. Ook denken we aan de slachtoffers van oorlogssituaties en vredesoperaties waar Nederland bij betrokken was na de Tweede Wereldoorlog.

Op deze plek, bij dit monument, denken we bijvoorbeeld aan de April-meistakingen, die dit jaar precies 80 jaar geleden plaatsvonden. In april en mei 1943 werd in grote delen van Nederland gestaakt tegen de Duitse bezetters.

De aanleiding was het bericht dat 300.000 Nederlandse mannen die in mei 1940 in dienst waren geweest van het Nederlandse leger, zich moesten melden voor arbeidsinzet in Duitsland. Zo'n 500.000 mensen legden hun werk neer om aan de bezetters hun onvrede te tonen. In Noord- en Midden-Limburg werd vooral gestaakt door ambtenaren, fabrieksarbeiders en boeren. De bezetters reageerden met harde hand en de stakingen werden de kop in gedrukt. Maar een keerpunt in de bezetting was bereikt.

Met de April-meistakingen brak de grootste stakingsgolf uit die Nederland ooit heeft gekend. En de grootste uiting van massaal en geweldloos volksverzet in de door Duitsland bezette gebieden. Hoe kan het dan zijn dat maar zo weinig mensen op de hoogte zijn van deze gebeurtenis? Er wordt weinig over de April-meistakingen gepraat. Misschien willen mensen dit zo snel mogelijk vergeten? Of keken de mensen na de oorlog liever vooruit dan achteruit?

Het blijft goed om af en toe eens terug te kijken naar het verleden en de wijze lessen die men hieruit kan trekken. Daarom is het zo belangrijk dat we hier vandaag weer samenkomen om de oorlogsslachtoffers en de verschrikkingen van de oorlog te herdenken. Maar laten we op deze 4 mei ook alvast een beetje de vrijheid vieren.

Drie jaar geleden vierden we 75 jaar vrijheid. We hadden grootse plannen, maar vanwege corona vielen de meesten daarvan in het water. Vandaag herdenken we 78 jaar vrijheid. Een wellicht minder mooi getal, maar nog net zo bijzonder.

Misschien nog wel meer speciaal, omdat de meeste Nederlanders het afgelopen jaar hun gevoel van vrijheid hebben teruggevonden, na jaren van coronamaatregelen en lockdowns. Laten we vooral ook stilstaan bij dergelijke positieve ontwikkelingen.

Het voelt misschien vreemd om vrijheid te vieren als we weten dat heel veel mensen op dit moment dat gevoel van vrijheid moeten missen. De oorlog in Oekraïne baart ons nog steeds veel zorgen en laat ons iedere dag opnieuw inzien dat onze vrijheid niet vanzelfsprekend is. Maar ik denk ook aan de bewoners van de tijdelijke crisisnoodopvang in Nieuw Bergen, die na een lange reis van verschrikkingen hier eindelijk een beetje rust hebben gevonden. De vrijheid waar zij zo naar verlangen, kunnen wij deze mensen niet bieden. Hoe graag we dat ook zouden willen. Maar we kunnen er wel alles aan doen om bij deze mensen een glimlach op hun gezicht te toveren. Zodat ook zij kunnen delen in ons gevoel van vrijheid, al is het maar voor even.

Vorig jaar benoemde ik het al, maar ik wil het ook dit jaar graag benadrukken: de strijd voor vrijheid, vrede en veiligheid begint in onze eigen omgeving. Laten we samen bouwen aan een wereld waarin iedereen niet alleen vrij is, maar zich vooral ook vrij voelt. Waarin iedereen het gevoel heeft zijn of haar geluk te kunnen najagen. Waarin iedereen wakker wordt met een glimlach op het gezicht.